

Justisdepartementet
Postboks 8008 - Dep.
0030 OSLO

Dato: 09.05.2011
Vår ref.: 11-204 BKA/ GH
Deres ref.: 201100885

Høringsuttalelse – 1) forskrift til den nye vergemålsloven og 2) endringer i annen lovgivning som følge av ny vergemålslov mv

Finansnæringens Fellesorganisasjon (FNO) viser til Justisdepartementets høringsbrev av 9. februar 2011 og høringsnotat fra departementets Lovavdeling med forslag til 1) forskrift til den nye vergemålsloven og 2) endringer i annen lovgivning som følge av ny vergemålslov mv.

FNO hilser den nye vergemålsloven velkommen. Den gamle loven var skrevet for en annen tid og andre forhold og det er betimelig med en oppdatering av lovverket på et så viktig felt. Samtidig peker vi på at også private aktører har stort behov for å forberede seg til ny lov tre i kraft, for eksempel med tilpasninger i kundeavtaler og interne rutiner. I en slik forberedelsesprosess er det nødvendig å kjenne tidspunktet for lovens ikrafttredelse. Vi ber derfor om at departementet snarest mulig avklarer og gir informasjon om når den nye loven kan ventes å tre i kraft.

1. Hovedpunkter i uttalelsen

De viktigste forhold som FNO tar opp i denne høringsuttalelsen er

- Det må snarest mulig avklares når ny vergemålslov tre i kraft
- Den nye vergemålsloven forutsetter individtilpasset vergemål; ved skifte av terminologi i andre lover har man ikke vært konsekvent ved beskrivelse av type vergemål som her skal erstatte begrepet "umyndig"
- For kontohavere under vergemål bør bankene bare sende kontoutskrifter til fylkesmannen etter at fylkesmannen uttrykkelig har bedt om det, jf finansavtaleloven § 25
- Grensen for når fylkesmannen overtar forvaltning av finansielle eiendeler for personer under vergemål bør settes vesentlig høyere enn 2G
- FNO støtter at det er skatteetaten som skal gi informasjon til fylkesmannen om når mindreåriges midler overstiger grensen for fylkesmannens forvaltning, og ikke den enkelte private institusjon (for eksempel bank).

2. FNOs kommentarer til lovendringsforslagene

2.1 Terminologiskifte fra "umyndig"

En rekke av de foreslåtte lovendingene gjelder endring av terminologi fra "umyndig" i andre lover til den nye vergemålslovens begreper. Departementet drøfter i høringsnotatet del II punkt 1.2.4 blant annet om bestemmelser som rammer "umyndige" i særlovene – for uten mindreårige – skal omfatte kun de som er fratatt rettslig handleevne eller også bør omfatte de som har fått oppnevnt verge uten å være fratatt rettslig handleevne (også disse siste omfattes av begrepet "personer under vergemål"). Videre drøfter departementet om bare de som helt har mistet sin rettslige handleevne skal omfattes eller om det skal være nok at de delvis er fratatt rettslig handleevne.

Vi forstår departementet slik at "umyndige" i andre lover – for uten mindreårige – for de fleste tilfeller bør likestilles med personer som er fratatt rettslig handleevne, og at dette også bør omfatte de som delvis er fratatt rettslig handleevne. De som "bare" har fått oppnevnt verge uten å være fratatt rettslig handleevne skal derimot etter disse andre lovene normalt kunne utføre de gjøremål som en "umyndig" ikke kan. Denne løsning finner også vi er mest i samsvar med den nye vergemålsloven § 21 der det presiseres at selv om man har fått oppnevnt verge uten å være fratatt rettslig handleevne, kan man fortsatt foreta rettslige handlinger og råde over sine midler.

På bakgrunn av ovennevnte mener vi at det i noen av lovendringsforslagene ikke er helt konsekvent begrepsbruk, for eksempel:

- I forslag til endringer i straffeloven § 78 (høringsnotatets lovendringsforslag nr 2) brukes begrepet "helt eller delvis fratatt rettslig handleevne", mens det etter ovenstående skulle vært nok med "fratatt rettslig handleevne". Det er den sistnevnte formulering som gjennomgående benyttes i de øvrige forslagene, se over og for eksempel også sparebankloven § 13 (lovendringsforslag nr 10) og forretningsbankloven § 13 (lovendringsforslag nr 11).
- I noen bestemmelser foreslås et tillegg eller en presisering til begrepet "fratatt rettslig handleevne", for eksempel i forslag til endringer i avtaleloven § 22 (lovendringsforslag nr 4) der det står fratakelse "etter vergemålsloven § 22" (betyr henvisningen til vergemålsloven § 22 at det bare gjelder ved fratakelse av rettslig handleevne i økonomiske saker?). I endringsforslaget til forsikringsavtaleloven § 17-1 (lovendringsforslag nr 31) tillegges "jf vergemålsloven § 77 første ledd bokstav b". Vi kan ikke se noen god begrunnelse for disse tilføyelsene på det som vi oppfatter som en "alminnelig" fratakelse av rettslig handleevne (altså helt eller delvis).
- I forslag til endringer i arveloven (lovendringsforslag nr 15) foreslås å erstatte "umyndig" med "mindreårig eller fråteken rettslig handleevne på det økonomiske området". Det samme gjelder for avtaler etter ekteskapsloven § 47

(lovendringsforslag nr 33). Selv om de forhold som omhandles i arve- og ekteskapsloven for så vidt er av økonomiske karakter, har vi vanskelig for å se at de gjelder "mer" økonomisk relatert forhold enn andre bestemmelser der generelt fratakelse av rettslig handleevne gjør at vedkommende ikke gis anledning til selv å treffe beslutninger, se for eksempel til forslagene til regelendringer i gjeldsbrevloven (lovendringsforslag nr 8) og odelsloven (lovendringsforslag nr 17).

- I forslaget til endringer i bygdeallmenningens lov (lovendringsforslag nr 35) og skogsdrift i statsallmenningene (lovendringsforslag nr 36) er det "bare" personer som er fratatt rettslig handleevne i "økonomiske saker" som er diskvalifisert til å stemme, mens det for eksempel ved valg til andre foretak, for eksempel en sparebank, jf sparebankloven § 8a, må vedkommende som avgir stemme være "myndig", altså etter definisjonen i ny vergemålslov § 4 ikke være fratatt handleevnen på det økonomiske eller personlige området. (Sparebankloven § 8a er ikke vurdert endret, se vår kommentar om dette i avsnittet nedfor.)

For å få best mulig harmoni i begrepsbruk og likhet i reglene tror vi det ville være mest fornuftig i enda større grad å være konsekvent med å erstatte begrepet "umyndig" i andre lover med "mindreårige og personer som er fratatt rettslig handleevne". Ved dette oppnår man også harmoni i forhold til alle lover som bruker betegnelsen "myndig" og som departementet ikke har foreslått endret, antagelig fordi begrepet "myndig" defineres i ny vergemålslov § 2. Vi ser selvsagt at den løsning vi nå foreslår kanskje bryter noe med vergemålslovens intensjon om individtilpasset vergemål, det vil si at et vergemålet ikke skal gjøres mer omfattende enn strengt nødvendig.

2.2 Endringer i finansavtaleloven § 25

Selv om finansavtaleloven § 25 er vedtatt endret slik det er omtalt i departementets høringsnotat, oppfatter vi at departementet nå gir en ny mulighet til å kommentere denne lovendringen. FNO ønsker å gi følgende kommentarer til endringene i finansavtaleloven § 25:

Til første ledd: FNO mener vergene ikke skal behøve å samtykke til at mindreårige over 15 år skal inngå avtale om å få betalingskort knyttet til en konto med den mindreåriges frie rådighetsmidler. Betalingskort er ut fra den teknologiske utviklingen blitt den vanligste måte å disponere innskuddsmidler på. Bruk av betalingskort er både rasjonelt, betryggende og gjennomregulert. Så lenge det ikke er mulig å overtrekke kontoen som den mindreårige disponerer kan vi heller ikke se at det er særlig betenkelig at en mindreårig inngår avtale om et debetkort for online bruk. Det samme mener vi er tilfelle for mindreårigs avtale om disponering av egne midler i nettbank.

Tredje ledd: Bestemmelsen åpner for at én verge alene kan opprette konto for mindreårig – selv om den mindreårige har to verger. Vi forstår det slik at denne kontoen i utgangspunktet

ikke vil kunne disponeres av den ene vergen alene, jf fjerde ledd. Dette kan selvsagt skape enkelte praktiske problemer, for eksempel vil den kontoåpnende vergen ikke uten videre kunne overføre kontoforholdet til ny bank. Vi antar imidlertid at bestemmelsen i annet ledd i mindre grad vil bli benyttet på grunn av paragrafens nye fjerde ledd, se tredje "unntaksalternativ" fra kravet om begge vergers medvirkning. Her åpnes for at en giver kan bestemme at gaven skal kunne disponeres av én av vergene alene, og vi antar denne bestemmelsen også kan benyttes der en av vergene selv er giver (se også vår kommentar til fjerde ledd nedenfor). Vi antar således at bestemmelsen i annet ledd først og fremst vil ha praktisk betydning der en verge alene ønsker å åpne konto for å sette inn midler - mest sannsynlig kontanter - som allerede eies av den mindreårige.

Fjerde ledd: FNO støtter tredje og fjerde "unntaksalternativ" fra kravet om begge vergers medvirkning, altså at en giver og arvelater vil kunne bestemme at gaven/arven skal kunne forvaltes på en bestemt måte. Ut fra de særskilte merknadene til § 25 i Ot prp 110 (2008-2009) Om lov om vergemål, side 229 første spalte, oppfatter vi bestemmelsen slik at giver/arvelater også kan bestemme at kun en av vergene alene skal kunne åpne bankkonto og plassere gaven/arven her.

Femte ledd: Bestemmelsen er en videreføring av nåværende § 25 annet ledd. I NOU 2004: 16 Vergemål, side 103 andre spalte vises det til Justisdepartementets brev til Sparebankforeningen av 6. september 2001 der departementet antar at bankene etter finansavtaleloven § 25 uoppfordret må sende overformynderiet kontoutskrift dersom kontoen overstiger beløpsgrensen på kr 75 000. Departementet sier videre i de særskilte merknadene til § 25 i Ot prp 110 (2008-2009) Om lov om vergemål, side 229 andre spalte at utkastet femte ledd er en videreføring av gjeldende annet ledd.

Sett på bakgrunn av man i utkastet til vergemålsforskrift § 29 foreslår at fylkesmannen skal få informasjon om formuesforholdene for mindreårige fra skattemyndighetene, finner vi det svært lite naturlig at bankene (fortsatt) uoppfordret skal måtte sende kontoutskriftene til fylkesmannen når innestående på en konto overstiger det grensebeløpet for når fylkesmannen skal forvalte midlene. Vi mener regelen nå bør være at bankene bare skal sende kontoutskrifter til fylkesmannen etter at fylkesmannen har meldt fra til banken at fylkesmannen har overtatt forvaltningen av midlene.

Etter det FNO er kjent med har bankene i dag ikke etablert noe system for å gjøre søk i sin kundemasse for å avdekke om mindreårige har en konto med innestående over kr 75 000. Bankene gjør altså i dag ikke det Justisdepartementet antok i ovennevnte brev av 6. september 2001. Bankene har heller ikke mulighet til å gjøre søk for å identifisere kontoer for andre personer under vergemål enn mindreårige med sikte på uoppfordret å sende kontoutskrifter til fylkesmannen. Når derimot skattemyndighetene likevel skal rapportere til fylkesmannen verdier over forvaltningsgrensen, og fylkesmannen på det grunnlag skal

beslutte å overta forvaltningen av midlene, bør regelen etter vår oppfatning være at fylkesmannen også kan melde til bankene at kontoutskrifter skal sendes fylkesmannen. Det virker for oss totalt unødvendig at bankene også skal ha et system for "dobbelidentifisering" av kontoer der kontoutskrifter mv skal sendes fylkesmannen. I så fall mener vi bankene vil pålegges unødvendige plikter og blir brukt til å kontrollere at forvaltningsapparatet (skatteetaten og fylkesmannen) utfører sine oppgaver.

Vi peker endelig på at dersom bankene *uoppfordret* skal sende kontoutskrifter til fylkesmannen, vil det oppstå en del feil. Det kan blant annet tenkes at kontoen gjelder fri rådighetsmidler eller midler som er bestemt unntatt fra fylkesmannens forvaltning etter den nye vergemålsloven § 95. Dette vil være uheldig fordi i tilfelle kontoutskriften sendes til fylkesmannen, vil neppe kontoutskrift også bli sendt til vergen.

2.3 Forslag til endringer i vergemålsloven

Til vergemålsloven § 77: Bestemmelsen er foreslått endret for å rette opp en henvisningsfeil. FNO benytter anledningen til å ta opp spørsmålet om bestemmelsen også materielt sett er mangelfull. Den nye vergemålsloven § 77 pålegger domstolen å tinglyse eller registrere dom om fratakelse av rettslige handleevne, blant annet i Løsøreregisteret, grunnboka, Enhetsregisteret mv. Vi er noe forundret over at ikke også dom om fratakelse av rettslige handleevne skal registreres i Folkeregisteret. Når det gjelder oppnevning av verger bestemmer ny vergemålslov § 25 at dette skal registreres i Folkeregisteret. I lovforarbeidene, særlig Ot prp nr 110 (2008-2009) om lov om vergemål punkt 9.8 (side 135), kan vi ikke se at man særlig nøye har drøftet at det er mindre behov for å registrere fratakelse av rettslig handleevne i Folkeregisteret enn registrering av oppnevnt verge. Videre peker vi på at det fremgår av gjeldende folkeregisterforskrift § 2-1 at Folkeregisteret skal inneholde opplysninger om en person er umyndiggjort.

3. FNOs kommentarer til forskriftsutkastet

Til forskriftsutkast § 27: Grensen for fylkesmannens forvaltning av finansielle eiendeler foreslås satt til 2G, det vil si ca 150 000. Dette mener FNO er alt for lavt.

Et forvaltningsregime som er vedtatt i ny vergemålsloven § 48 vil lett kunne komme i konflikt med folks alminnelige rettsoppfatning. Blant annet i tidsskrifter som gir folk flest økonomiske råd ser vi ofte artikler med overskrifter av typen "Slike unngår du overformynderiet". Vi antar at det særlig er foreldre for mindreårige barn som vil føle seg umyndiggjort og mistenkeliggjort av et for vidtrekkende og altomfattende forvaltningsregime. Det som særlig er nytt ved ny lov, er at fylkesmannens forvaltning vil skje i et langt større omfang fordi det gjennom skattemyndighetenes rapportering blir innført mye bedre informasjon om beløp over forvaltningsgrensen. Fylkesmannens forvaltning vil dermed berøre vesentlig flere personer enn i dag. Vi ser selvsagt at det unntaksvis finnes

foreldre som er mindre egnet til å forvalte sine barns midler, men vi reagerer likevel på at hensynet til disse få skal få slikt gjennomslag at hele Norges foreldrestand fratras forvaltningsansvaret for barns sparemidler av normal størrelse.

FNO anbefaler at grensen for når overformynderiet skal forvalte ikke bør settes lavere enn det man ofte anser som alminnelige sparebeløp. Vi foreslår derfor at grensen settes til 4G. Alternativt at grensen for fylkesmannens forvaltning settes på 2G når det gjelder midler tilhørende personer som har fått oppnevnt verge, mens for mindreårige med foreldre som verge settes grensen til 4G. (At vi alternativt foreslår lavere grense for oppnevnte verger som forutsetningsvis skal være mer skikket til å forvalte klientens midler enn "folk flest", har sammenheng med den forenklete regnskapsplikten for oppnevnte verger som foreslås innført.)

Til forskriftsutkast § 28: Det foreslås at vergen skal melde fra til fylkesmannen når verdiene for en mindreårig eller en som er fratatt rettslig handleevne overstiger grensebeløpet for fylkesmannens forvaltning. Vi er litt usikre på begrunnelsen for at vergen ikke behøver å melde fra for personer som er under vergemål uten at vedkommende er fratatt rettslig handleevne. Vi kan vanskelig se at samme begrunnelse gjør seg gjeldende her som når det gjelder å begrense skatteetatens informasjon til bare å gjelde mindreårige, se departementets høringsnotat punkt 8.3. En mulig begrunnelse for den foreslåtte regel kan være at den nye vergemålsloven § 48 annet ledd forutsetter at den som ikke er fratatt rettslig handleevne skal samtykke før fylkesmannen overtar forvaltningen av dennes midler. Hvis dette er begrunnelsen, tror vi imidlertid det vanlige vil være at vedkommende *ikke* gir slikt samtykke fordi vedkommende som oftest ikke vil være i stand til å forstå hva samtykket innebærer, se utkastet annet ledd annet punktum.

Vi mener derfor regelen etter forskriftsutkastet § 28 bør være at vergen må melde fra til fylkesmannen om at midlene overstiger grensebeløpet for alle som er under vergemål.

Til forskriftsutkast § 29: Vi støtter forslaget om at melding til fylkesmannen om at en mindreårigs formue overstiger grensen for fylkesmannens forvaltning, skal gis av skattemyndighetene. Skattemyndighetene har en samlet oversikt over personers finansielle eiendeler og har fått denne oversikten fra blant annet banker og andre finansinstitusjoner. Forslaget er en mye mer hensiktsmessig løsning enn at for eksempel de enkelte finansinstitusjonene skal gi slik melding. I denne situasjonen mener vi det er riktig at forvaltningen gjenbruker informasjon som tidligere er innmeldt fra private aktører.

Se ellers våre merknader ovenfor til ny finansavtalelov § 25 femte ledd om at rapporteringsordningen bør medføre at bankene først bør sende kontoutskrifter til fylkesmannen etter at fylkesmannen har bedt om dette.

Til forskriftsutkast § 30: Det foreslås at blant annet forsikringsselskaper og pensjonsforetak alltid skal gi melding til fylkesmannen om forsikringsutbetalinger til mindreårige før utbetaling skjer. Det foreslåtte kravet gjelder uansett hvor lite utbetalt beløp er. I departementets merknader til bestemmelsen står at formålet er å sikre at fylkesmannen blir orientert om utbetalingen før utbetalingen skjer. Vi kan imidlertid ikke se at det foreslås noen krav til hvilken tid som skal gå fra melding er sendt og til utbetaling skjer, heller ikke at forsikringsselskapet må avvente utbetaling til fylkesmannen har gitt klarsignal. Tvert i mot synes det av høringsnotatet del I punkt 8.4.2 nest siste avsnitt at utbetaling kan skje rett etter at melding er gitt.

Det som etter forslaget skal meldes er "erstatningsoppgjør". Det er mest nærliggende å tolke dette som utbetaling av risikoforsikring. Men ut fra lovens formål går vi ut fra at også utbetaling av pensjon, typisk barnpensjon, er ment omfattet. I så fall blir meldeplikten relevant også for kollektiv pensjon, individuell pensjon og livrente.

I tilknytning til begrepet erstatningsoppgjør er det videre et spørsmål hvordan man skal behandle gjenkjøp/uttak fra spareforsikringer. Det kan være forsikringer som er gitt i presang, uten at det er bestemt at dette skal unntas fylkesmannens forvaltning. Vi er imidlertid usikre på om dette er en erstatningsutbetaling som skal meldes. Det kan også tenkes at det er bestemt at giver av forsikringen har bestemt at fylkesmannen ikke skal forvalte midlene. I så fall mener vi selskapet ikke behøver å melde utbetalingen.

Hva gjelder utbetalingen går det fram av høringsnotatet del I punkt 8.4.2 at dersom forsikringsselskapet ikke har fått beskjed om noe annet på grunnlag av meldingen, er det naturlig å utbetale beløpet til vergen om beløpet er under forvaltningsgrensen (2G), og til fylkesmannen om beløpet overstiger forvaltningsgrensen.

Forskriftsutkastet forutsetter at ved terminutbetalinger er det nok med en melding om samlet utbetaling. Vi går i denne sammenheng ut fra at det er den samlede utbetaling som er avgjørende for hvem utbetaling kan skje til dersom ikke fylkesmannen gir tilbakemelding. Det vil si at ved mange terminutbetalinger som hver for seg er under forvaltningsgrensen (2G), men i sum over grensen, skal alle terminene utbetales til fylkesmannen.

Flere forsikringsprodukter er utformet slik at beslutningen om kravets berettigelse er enkelt. Særlig etter ulykker med tap av forsørger vil det være viktig at utbetaling kan skje raskt. Det er derfor viktig at forskriften utformes slik at hensyn til enkelhet og tempo i utbetalingen ivaretas.

For å slippe å melde til fylkesmannen også utbetalinger av små beløp som med all sannsynlighet likevel skal utbetales til verge, ser FNO det som ønskelig at det settes en nedre grense for rapportering til fylkesmann, for eksempel 1G.

Videre bør det settes en frist for fylkesmannens tilbakemelding, for eksempel maksimalt en uke. Uten en slik fastsatt frist kan det lett oppstå en praksis der selskapet avventer utbetalinger i tilfelle det kanskje kommer en tilbakemelding. Videre er det ønskelig for forsikringselskapet å snarest mulig få oppgitt det bankkontonummer som fylkesmannen ønsker at utbetaling skal skje til. Dersom selskapet ikke har hørt noe innen tilbakemeldingsfristen, må det kunne utbetale beløp under forvaltningsgrensen (2G) til verge, og over denne grensen til fylkesmannen.

Med vennlig hilsen
for **Finansnæringens Fellesorganisasjon**

Gunnar Harstad
fagdirektør/advokat